

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2010, sp. zn. 5 Tdo 383/2010, ECLI:CZ:NS:2010:5.TDO.383.2010.1

Číslo: 17/2011

Právní věta: Insolventní dlužník mohl spáchat trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 tr. zák. dispozicemi jen s takovým svým majetkem, který byl použitelný k uspokojení pohledávky právě toho věřitele, jehož uspokojení tím bylo alespoň částečně zmařeno. To platí zejména v případě dispozic dlužníka s majetkem zatíženým zástavním právem třetí osoby. Z hlediska subjektivní stránky bylo předpokladem trestní odpovědnosti za tento trestný čin úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž nebyl schopen plnit své splatné závazky, zcela nebo částečně zmařil uspokojení pohledávky některého z více svých věřitelů tím, že zvýhodnil jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2010

Spisová značka: 5 Tdo 383/2010

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Úmysl, Zvýhodňování věřitele

Předpisy: § 256a odst. 1 tr. zák.
§ 4 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání odviněného P. Ď. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 4 To 383/2009, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 2 T 304/2007. Současně podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Hodoníně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obviněný P. Ď. byl rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 21. 5. 2009, sp. zn. 2 T 304/2007, uznán vinným trestným činem zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., jehož se dopustil tím, že - zkráceně vyjádřeno - jako předseda představenstva obchodní společnosti O. m. d., a. s., která jako dlužník nebyla schopna plnit své splatné závazky vůči věřitelům podrobně vyjmenovaným ve výroku o vině v citovaném rozsudku, jejichž pohledávky dosáhly celkové výše 47 558 906,41 Kč, v úmyslu vyhnout se rovnoměrnému uspokojení pohledávek těchto věřitelů a zvýhodnit obchodní

společnost D. B., s. r. o., v níž vystupoval jako společník a jednatel, uzavřel jménem obchodní společnosti O. m. d., a. s., jako prodávajícího kupní smlouvu s obchodní společností D. B., s. r. o., jako kupujícím. Předmětem uvedené kupní smlouvy byl přitom nemovitý majetek ve vlastnictví prodávajícího podrobně označený ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně s kupní cenou v souhrnné výši 5 039 560 Kč, která zde byla uhrazena započtením pohledávky obchodní společnosti D. B., s. r. o., vůči obchodní společnosti O. m. d., a. s. Popsaným jednáním měl obviněný částečně zmařit uspokojení ostatních věřitelů a způsobit jim tak škodu ve výši 2 006 409 Kč.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 256a odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 roků. Postupem podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození, kteří jsou vyjmenováni ve výroku o náhradě škody, odkázáni s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvolání obviněného podaném proti zmíněnému rozsudku rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 4 To 383/2009, jímž ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Obviněný P. Ď. podal prostřednictvím svého obhájce proti citovanému usnesení Krajského soudu v Brně dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle názoru obviněného popis skutku obsažený ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně nezahrnuje všechny skutečnosti rozhodné pro naplnění zákonných znaků trestného činu zvýhodňování věřitele ve smyslu § 256a odst. 1, 2 tr. zák., pro nějž byl stíhán a odsouzen, protože z tohoto popisu nevyplývá výše škody, kterou měl způsobit jednotlivým věřitelům. V této souvislosti obviněný poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. [5 Tdo 1116/2006](#), v němž byla mimo jiné řešena otázka použitelnosti nemovitostí zatížených zástavním právem k uspokojení věřitelů. Dále obviněný zpochybnil naplnění subjektivní stránky zmíněného trestného činu, neboť je přesvědčen, že nebyl veden úmyslem zkrátit kteréhokoli z věřitelů a že se snažil udržet v provozu podnikání obchodní společnosti O. m. d., a. s. Podle obviněného se soudům nižších stupňů nepodařilo prokázat mu takový úmysl. Obviněný zaměřil své výhrady i proti závěru o naplnění materiální stránky trestného činu a v této souvislosti výslovně vytkl, že soudy nezohlednily existenci zástavního práva váznoucího na předmětných nemovitostech, které převedl kupními smlouvami z majetku jmenované obchodní společnosti. Obviněný argumentuje rovněž závěry znaleckého posudku doc. Ing. P. L., CSc., podle něhož údajně nedošlo ke zvýhodnění věřitelů, a to s ohledem na jejich výhodnější uspokojení v rámci konkursního řízení vedeného ve věci úpadce – obchodní společnosti O. m. d., a. s. Obviněný přitom poukázal i na výpověď správkyně konkursní podstaty tohoto úpadce.

Závěrem svého dovolání obviněný P. Ď. navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a aby ho zprostil obžaloby.

Nejvyšší státní zástupkyně se do konání neveřejného zasedání Nejvyššího soudu nevyjádřila k dovolání obviněného P. Ď.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci dospěl k závěru, že dovolání obviněného je částečně důvodné.

V rámci svých dovolacích námitek však obviněný P. Ď. zčásti zpochybnil i správnost rozhodných skutkových zjištění a hodnocení důkazů, a to zejména pokud soudům nižších stupňů vytkl, jak posoudily závěry znaleckého posudku znalce doc. Ing. P. L., CSc. Takové výhrady mají procesní, nikoli hmotněprávní povahu, a jsou proto mimo uplatněný dovolací důvod.

Za opodstatněné a odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. pak Nejvyšší soud považuje námitky obviněného P. Ď., jimiž zpochybnil způsobení škody, která je zákonným znakem trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., jímž byl uznán vinným.

K tomu Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák. se dopustí ten, kdo jako dlužník, který není schopen plnit své splatné závazky, zmaří, byť jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného věřitele, a způsobí tím značnou škodu. Škoda jako zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 2, resp. 3 tr. zák. představuje rozdíl mezi částkou, v které byla uspokojena pohledávka zvýhodněného věřitele, a částkou, která by tomuto věřiteli náležela při poměrném a rovnoměrném vypořádání všech věřitelů (zejména v konkursu), protože právě tento rozdíl představuje částku, o níž byli ostatní věřitelé poškozeni (viz rozhodnutí publikované pod č. 6/2005-III. Sb. rozh. tr.). Podle skutkových závěrů soudů nižších stupňů učiněných v posuzované věci měl obviněný P. Ď. způsobit jednotlivým věřitelům škodu v celkové výši 2 006 409 Kč, což je částka, o kterou byla na jejich úkor zvýhodněna obchodní společnost D. B., s. r. o. Soudy obou stupňů se ovšem nevypořádaly správně s otázkou, zda nemovitosti, jejichž převodem měl být zvýhodněn jmenovaný věřitel ke škodě ostatních věřitelů obchodní společnosti O. m. d., a. s., byly vůbec použitelné k uspokojení pohledávek poškozených věřitelů, a pokud ano, v jakém rozsahu zejména s ohledem na prodejnost těchto nemovitostí a na zástavní právo váznoucí na nich.

Jak totiž vyplývá z rozhodných skutkových zjištění obsažených v popisu skutku ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, obviněný P. Ď. měl přednostně uspokojit pohledávku obchodní společnosti D. B., s. r. o., v níž působil jako jednatel, tím, že kupní smlouvou na ni převedl nemovitý majetek obchodní společnosti O. m. d., a. s., přičemž kupní cena byla uhrazena zápočtem vzájemných pohledávek. Popsaným jednáním pak měl obviněný částečně zmařit uspokojení ostatních věřitelů posledně jmenované obchodní společnosti a způsobit tím značnou škodu ve smyslu § 89 odst. 11 a § 256a odst. 2 tr. zák. Jak je ovšem patrné z výsledků dokazování, na předmětných převedených nemovitostech vázlo zástavní právo ve prospěch jiných osob, takže především z tohoto důvodu byly nemovitosti v podstatě neprodejně a měly nulovou tržní hodnotu. Navíc insolventní dlužník mohl spáchat trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 tr. zák. jen dispozicemi s takovým svým majetkem, který byl použitelný k uspokojení pohledávky právě toho věřitele, jehož uspokojení tím bylo alespoň částečně zmařeno. Vzhledem k uvedenému zjištění je proto evidentní, že nemohlo dojít ke zmaření uspokojení pohledávek v rozsahu odpovídajícím škodě v celkové výši 2 006 409 Kč. Závěr soudů obou stupňů o výši škody způsobené trestným činem zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 tr. zák. je tedy nesprávný, protože nemá oporu v rozhodných skutkových zjištěních a neodpovídá ani tomu, co je podstatou škody u tohoto trestného činu a jak je třeba stanovit její výši. Nejvyšší soud považuje námitky obviněného, jimiž zpochybnil naplnění uvedeného znaku objektivní stránky trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., za opodstatněné.

K subjektivní stránce trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., jejíž nesprávné posouzení obviněný P. Ď. rovněž vytkl, Nejvyšší soud připomíná následující skutečnosti. Předpokladem trestní odpovědnosti za tento trestný čin nebo jeho pokus bylo úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž nebyl schopen plnit své splatné závazky, zcela nebo částečně zmařil uspokojení pohledávky svého věřitele tím, že zvýhodnil jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn. V posuzované věci je však závěr o existenci úmyslného zavinění obviněného podmíněn vyřešením výše uvedené otázky, zda a v jakém rozsahu byly převedené nemovitosti použitelné k alespoň částečnému uspokojení pohledávky ostatních věřitelů uvedených ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Kdyby tomu tak bylo, musely by soudy obou stupňů učinit jednoznačný závěr, že obviněný věděl o použitelnosti převedených nemovitostí k uspokojení pohledávek poškozených věřitelů a že byl alespoň srozuměn [§ 4 písm. b) tr. zák.] s možností zmaření tohoto uspokojení právě v důsledku převodu nemovitostí do majetku obchodní společnosti D. B., s. r. o. V opačném případě, jestliže v důsledku zástavního práva váznoucího na převedených nemovitostech tyto nebylo možné ani zčásti použít (těž) k uspokojení pohledávek poškozených věřitelů, by nebyla vyloučena trestní odpovědnost obviněného za pokus trestného činu

zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 k § 256a tr. zák., ovšem jen za pokus na nezpůsobilém předmětu útoku. Trestnost takového pokusu je pak podmíněna závěrem o tom, že pachatel (tj. obviněný) jednal ve skutkovém omylu a v rozporu se skutečností předpokládal, že převáděný majetek je použitelný k uspokojení pohledávky poškozeného věřitele, což bylo zahrnuto v úmyslu pachatele, jak byl charakterizován výše. Navíc by bylo nezbytné posuzovat trestnost tohoto nezpůsobilého pokusu též podle materiálního hlediska, tj. s přihlédnutím ke všem okolnostem, které určovaly jeho stupeň nebezpečnosti pro společnost (§ 3 odst. 4 tr. zák.), protože ten by musel být vyšší než nepatrný (§ 3 odst. 2 tr. zák.). K tomu viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. [5 Tdo 1116/2006](#), publikované pod č. T 944. v sešitě 31 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, na něž obviněný správně poukázal ve svém dovolání.

Naproti tomu Nejvyšší soud v souvislosti s úvahami o naplnění subjektivní stránky trestného činu zvýhodňování věřitele nemohl akceptovat tvrzení obviněného P. Ď., že byl veden snahou udržet v chodu obchodní společnost O. m. d., a. s. Jak totiž vyplynulo z provedeného dokazování, jmenovaná obchodní společnost již po dobu několika let v podstatě nevyvíjela žádnou činnost. Proto se v posuzované věci neuplatní závěr, na který obviněný poukazuje ve svém dovolání a podle něhož je vyloučen úmysl dlužníka zmařit uspokojení pohledávek ostatních věřitelů v případě, když insolventní dlužník sice plně uspokojil pohledávky nezbytné např. pro zachování výroby (zejména pohledávky dodavatelů energií a surovin), ale učinil tak s odůvodněným předpokladem udržení chodu podniku a výroby k dosažení prostředků použitelných pro uspokojení pohledávek ostatních věřitelů (viz shodně např. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1559, 1563 a 1564). Ke stejnému závěru dospěla i dosavadní judikatura Nejvyššího soudu, podle níž skutkovou podstatu trestného činu zvýhodňování věřitele ve smyslu § 256a odst. 1 tr. zák. nenaplnuje jednání insolventního dlužníka, který sice plně uspokojil splatnou pohledávku jen některého z více svých věřitelů, jestliže tak učinil s odůvodněným předpokladem získání dalších prostředků potřebných k uspokojení splatných pohledávek ostatních věřitelů. Uvedený předpoklad ovšem nebude důvodný, pokud pachatel jako statutární orgán udržoval po delší dobu v provozu hospodářsky nefunkční obchodní společnost, která jako dlužník nebyla schopna plnit všechny své splatné závazky, přičemž bylo zřejmé, že se její ekonomická situace nezlepšovala a nic nenasvědčovalo takové změně ani v budoucnu. Poskytne-li insolventní dlužník za této situace plnění některému svému věřiteli a zmaří-li tím uspokojení pohledávky jiného svého věřitele, může spáchat trestný čin zvýhodňování věřitele (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. [5 Tdo 1555/2005](#), publikované pod č. T 861 v sešitě 22 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu).

Pokud jde o námitky obviněného P. Ď. zpochybňující naplnění materiální stránky trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., nemohl se jimi Nejvyšší soud zabývat, protože by to bylo předčasné za situace, kdy není zcela zřejmé, zda obviněný vůbec naplnil všechny formální znaky objektivní stránky skutkové podstaty zmíněného trestného činu.

Protože se soudy nižších stupňů nevypořádaly s právním posouzením skutku, jehož spácháním byl obviněný P. Ď. uznán vinným, ze všech uvedených hledisek, byl naplněn jím uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Po zjištění, že dovolání obviněného je v těchto směrech opodstatněné, Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Hodoníně včetně dalších obsahově navazujících rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu. Poté Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Hodoníně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Okresní soud v Hodoníně tak v potřebném rozsahu opětovně projedná věc obviněného P. Ď. a odstraní vady vytknuté tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu. Soud prvního stupně zde především učiní jednoznačný závěr o výši způsobené škody, a to případně i na podkladě doplněného dokazování k této otázce. Přitom je třeba respektovat závěry shora citované judikatury. Poté soud opětovně rozhodne o tom, zda posuzovaný skutek naplňuje znaky trestného činu zvýhodňování věřitele podle §

256a tr. zák. nebo jiného trestného činu, popřípadě žádného trestného činu. S ohledem na dobu nového rozhodnutí bude nezbytné vypořádat se i s časovou působností zákona ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zák. a § 2 odst. 1 tr. zákoníku.